

REKREASYONEL LİDERLİK DAVRANIŞI İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Halil İbrahim Genç¹, Eminsafa Dilmaç^{1*}, Yunus Genç²

¹Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Sakarya

²Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Bingöl

Öz: Bu araştırmanın amacı, rekreasyonel liderlik davranışı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Çalışmaya, bir devlet üniversitesinin lisans programlarına kayıtlı 213'ü kadın 194'ü erkek olmak üzere toplam 407 üniversite öğrencisi dâhil edilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, rekreasyonel liderlik davranışı ölçeği ve beş faktör kişilik ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde değişkenler arasındaki ilişkinin tespiti için Pearson korelasyon analizi ve Regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde rekreasyonel liderlik davranışı ile öz denetim ve deneyime açıklık kişilik özelliği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca deneyime açıklığın rekreasyonel liderlik davranışını anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmış, ancak öz denetim özelliğinin rekreasyonel liderlik davranışı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Araştırma sonuçları, üniversite öğrencilerinin rekreasyonel liderlik davranışı ile belirli kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyonel liderlik davranışı, kişilik özellikleri, rekreasyon ve kişilik.

AN INVESTIGATION INTO THE RELATIONSHIP BETWEEN RECREATIONAL LEADERSHIP BEHAVIOR AND PERSONALITY TRAITS

Abstract: The purpose of this study is to examine the relationship between recreational leadership behavior and personality traits. The study adopted a correlational survey model, one of the quantitative research designs. The sample consisted of a total of 407 university students enrolled in undergraduate programs at a public university, including 213 female and 194 male students. Data were collected using a personal information form developed by the researchers, a recreational leadership behavior scale, and a five-factor personality scale. Pearson correlation analysis and regression analysis techniques were used to determine the relationship between variables. The findings revealed a significant positive relationship between recreational leadership behavior and the personality traits of self-control and openness to experience. Additionally, openness to experience was found to significantly predict recreational leadership behavior, while self-control showed no significant effect on recreational leadership behavior. The results indicate that there are significant relationships between certain personality traits and recreational leadership behavior among university students.

Keywords: Recreational leadership behavior, personality traits, recreation, and personality

* Sorumlu Yazar: Eminsafa Dilmaç, Arş. Gör., E-mail: eminsafadilmac@subu.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde insan yaşamı, geçmişe kıyasla önemli değişim ve gelişim göstermiştir. Çalışma hayatının yoğun temposu ve günlük yaşamdaki stres dolu koşuşturma, bireylerin zihinsel ve bedensel sağlığı üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmektedir (Baudrillard, 2020). Modern insan, yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda günlük yaşamın sıkıntılarından uzaklaşmak ve zamanını en verimli şekilde değerlendirmek istemektedir. Modern çağda insanların serbest zamanlarını en verimli bir biçimde değerlendirme ihtiyacı, rekreasyonel faaliyetler aracılığıyla karşılanmaktadır (McLean ve ark., 2008). Bu nedenle, bireylerin iş, eğitim ve aile sorumlulukları gibi belirli yükümlülüklerini tamamlamalarının ve yeme, içme, uyuma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamalarının ardından, geriye kalan serbest zamanlarda gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri oldukça önem arz etmektedir (Uluç ve ark., 2020). Modern toplumlarda rekreasyonel faaliyetlerin giderek yaygınlaşmasıyla birlikte, rekreasyonel liderlik kavramı da ön plana çıkmıştır.

Liderlik, bir bireyin belirli koşullar altında, çeşitli bireysel veya grup hedeflerine ulaşmak için diğer kişilerin eylemlerini en uygun şekilde etkileme ve yönlendirme yeteneğidir (Koçel, 2001). Liderler, ekibin hedefleri doğrultusunda hareket eden, ekibi amaçlar doğrultusunda yönlendiren ve etkinliğin işlevselliğini sağlayan kişilerdir. Liderlik davranışı, farklı kurum, örgüt veya takipçilerin tutum, davranış ve özelliklerine göre değişen çeşitli liderlik tarzlarını da kapsamaktadır (Kesimli, 2013). Rekreasyonel liderlik, çeşitli rekreasyonel etkinliklerin planlanması, koordine edilmesi ve yönlendirilmesi sürecinde etkin rol oynayan bir liderlik davranış tarzını ifade etmektedir (Durhan ve ark., 2022). Bu liderlik yaklaşımı, katılımcıların aktivitelere en doğru şekilde yönlendirilmesi ve rekreasyonel aktivitelerden en etkin biçimde faydalanmalarını sağlamak için önemlidir (Duman, 2022). Rekreasyonel liderlik, yalnızca eğlence amacıyla gerçekleşen rekreasyonel aktivitelerle sınırlı olmayıp, turizm sektöründeki yöneticiler, turist rehberleri, spor tesisleri yöneticileri ve antrenörler gibi birçok alanda karşımıza çıkmaktadır (Kozak ve Yüncü, 2009). Günümüzde rekreasyonel faaliyetlerin giderek farklılaşması ve değişen güncel yaklaşımlar ile birlikte, aktivite sürecindeki rekreasyonel liderlik davranışının gelişmesine yönelik talep artmıştır (Arıkan, 2002; Karaküçük ve Yetim, 1996). Liderliğin doğuştan geldiği görüşüne (Organ, 1996) paralel olarak, kişilik kavramı ve kişilik özellikleri, konuya farklı bir perspektiften bakmamıza olanak sağlar.

Kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran ve sürekli görülebilen, doğuştan gelen ve edinilmiş bir dizi özelliktir (Taymur ve Türkçapar, 2012). Kişilik, bireyin açık ve belirgin özelliklere sahip olduğu bir durumdur (Koroğlu ve Bayraktar, 2011). Bir kişinin gündelik yaşamdaki şahsına özgü davranışsal tepkileri ve tutumları kişiliği meydana getirir. Yapılan araştırmalar neticesinde "Beş Faktör" ya da "Büyük Beşli" olarak literatüre giren kuram, kişiliğe ilişkin farklı görüşleri bir araya getirmeyi sağlamıştır (Allport, 1936; Digman, 1990; McCrae ve Costa, 1987; McCrae ve John, 1992; McCrae ve Terracciano, 2005).

Beş faktör kişilik özelliği; dışadönüklük, yumuşak başlılık, öz denetim, nevrozizm ve deneyime açıklık boyutlarından oluşmaktadır (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009). Her bir faktör, farklı bir kişilik özelliğini ifade etmektedir. Dışa dönüklük kavramı, kişinin enerjisinin çoğunu dış dünyaya yönlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Chauvin ve ark., 2007). Ayrıca, dışadönüklüğü yüksek olan kişilerde ödül olgusunun daha belirgin olduğu belirtilmiştir (Lucas ve ark., 2000). Yumuşak başlılık, bireyin hümanist yönünü ifade eder (Digman, 1990). Yumuşak başlılığı yüksek olan kişiler, çevresindeki insanları seven ve merhamet sahibi bireyler olarak nitelendirilebilir (Somer ve ark., 2002). Öz denetim kavramı, kişinin disiplin sahibi olmasını, hedef ve amaç bilincine sahip olmasını, yaptığı işlerde daha özenli ve dikkatli

olmasını ifade eder (Doğan, 2013). Öz denetim boyutu, liderlik yeteneğine sahip, planlama, organizasyon, görev odaklılık, titizlik ve kararlılıkla çalışma becerisi yüksek kişileri betimlemektedir (Cervone ve Pervin, 2016; Chamorro-Premuzic, 2014). Nevrotizm boyutu yüksek olan bireylerin kaygı, depresyon, dürtüsellik, öz kontrol zorlukları ve sık ruh hali değişimleri gibi belirtiler sergilediği söylenebilir (Costa ve McCrae, 1992; Gunthert ve ark., 1999). Son boyut olan deneyime açıklık ise McCrae ve John'a (1992) göre sabit bir olgudan ziyade, çok çeşitli deneyimlere, sanata ve güzelliğe duyarlı olmayı, aynı zamanda yeni tecrübeleri deneyimlemekten çekinmeyen bireyleri ifade etmektedir. Deneyime açık kişiler, meraklı, sorgulayıcı, sıra dışı fikirlere sahip, maceraya açık, hayal gücü geniş ve özgür ruhlu bireyler olarak tanımlanabilir (Smith ve ark., 2021; Tan ve ark., 2018).

Rekreasyonel liderlik davranışı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin kuramsal temelleri, Özellikler Teorisi'ne dayanmaktadır. Özellikler Teorisi, liderliğin belirli kişilik ve karakter özelliklerine sahip bireylerde ortaya çıktığını savunur. Bu teoriye göre, etkili bir liderin dürüstlük, doğruluk, değerlere bağlılık ve öz güven gibi özelliklere sahip olması beklenir (Önen ve Kanayran, 2015; Yeşil, 2016). Büyük Adam Teorisi ise liderlik özelliklerinin doğuştan geldiğini ve liderlerin belirli niteliklerle doğduğunu öne sürer (Organ, 1996). Bunun aksine, Davranış Teorisi, liderliğin doğuştan gelmeyip öğrenilebilir ve geliştirilebilir olduğunu savunan bir yaklaşımdır. Özellikler Teorisi, Büyük Adam Teorisi'ne benzer şekilde, liderliğin belirli özelliklere sahip bireylerde görülebileceğini ifade ederken, liderlik niteliklerinin geliştirilemeyeceğini varsayar (Gedik, 2020; Karaküçük ve ark., 2017). Bu tanımlar çerçevesinde, kişinin öz denetim ve deneyime açıklık özellikleri ile rekreasyonel liderlik davranışının pozitif bir ilişki içinde olduğu söylenebilir. Nitekim rekreasyon liderleri, daima yenilik ve gelişme peşinde olan, liderlik sürecinde gerekli emek ve çabayı gösteren, rekreasyon faaliyetlerinin yürütülmesinde titizlikle hareket eden ve grup dinamiklerine göre uygun liderliği gerçekleştiren kişiler olarak tanımlanmaktadır (Gammonley ve Luken, 2001). Konunun teorik temeli ise Özellikler Teorisi ve Davranış Teorisi'ne dayanmaktadır (Judge ve ark., 2002).

Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, farklı örneklem grupları üzerinde kişilik özellikleri ile liderlik davranışı arasındaki ilişkiyi irdeleyen birçok çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir (Arıbaş ve Oğuzhan, 2023; Başarangil ve Munusturlar, 2018; Dayıcan ve Demiray, 2021; Garcia ve ark., 2014; Johnson ve ark., 2004; Judge, 2000; Judge ve ark., 2002; Kabakulak ve Pelit, 2022; Kattan ve Fox, 2014). Özellikle uluslararası literatürde, kişiliğin liderliği açıklamada önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir (Bono ve Judge, 2004; Do ve Minbashian, 2020; Judge, Bono ve ark., 2002; Lin ve ark., 2021). Ancak, kişilik özellikleri ile rekreasyonel liderlik davranışı arasındaki ilişkiyi konu edinen araştırmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Bu durum, araştırmanın literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmasına olanak sağlamaktadır. Nitekim, kişilik özelliklerinin rekreasyonel faaliyet içindeki deneyimi, grup içi dinamikleri ve rekreasyonel liderlik davranışları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Hu ve Judge, 2017).

Verilen bilgilerden yola çıkarak hem liderlik hem de kişilik çalışmaları alanında katkılar sunmayı amaçlayan bu araştırma, rekreasyon ve psikoloji alanında çalışanlara da kaynaklık edebilmek için gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, literatüre farklı bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, rekreasyonel liderlik ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yanıt aranan sorular aşağıdaki gibidir:

1. Üniversite öğrencilerinin öz denetim ve deneyime açıklık kişilik özellikleri ile rekreasyonel liderlik davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Üniversite öğrencilerinin öz denetim ve deneyime açıklık kişilik özellikleri, rekreasyonel liderlik davranışlarını anlamlı bir şekilde etkilemekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, rekreasyonel liderlik davranışı ile öz denetim ve deneyime açıklık kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi ve rekreasyonel liderlik davranışının öz denetim ile deneyime açıklık kişilik özelliklerinden nasıl etkilendiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için en uygun yöntem olarak, nicel araştırma yöntemlerinden "ilişkisel tarama" modelinin kullanılması tercih edilmiştir.

İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha çok araştırma değişkeni arasındaki ilişkiyi, ilgili değişkenlere müdahale edilmeden inceleyen ve değişkenlerin birlikte değişim yönü ile düzeyini ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma modelidir. Tarama modelleri, geçmişte gerçekleşmiş veya hâlâ devam eden bir durumu, var olduğu şekilde incelemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Fraenkel ve Wallen, 2009; Karasar, 2005).

Araştırma Grubu

Araştırmaya bir devlet üniversitesinin lisans programlarına kayıtlı 213'ü kadın 194'ü erkek toplam 407 üniversite öğrencisi dâhil edilmiştir. Örneklemeye dâhil edilen katılımcıların yaşları 18 ile 28 arasında değişmektedir. Araştırma örnekleminin seçiminde ise kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Karagöz, 2017). Kolayda örnekleme yöntemi, ana kütle içerisinde seçilecek belirli bir grubun araştırmacının kanaat ve varsayımınca seçildiği tesadüfî olmayan örnekleme yöntemleri arasındadır. Kolayda örnekleme yönteminde elde edilecek veriler, ana kütlede içerisinden en hızlı ve ekonomik bir şekilde toplanır (Malhotra, 2004). Ayrıca örneklem sayısının belirlenmesinde ise sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilen ve en büyük popülasyona ($\alpha= 0,05$) karşılık gelen örneklem grubuna uygun biçimde sağlanmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Örneklemeye dâhil edilen katılımcılara ilişkin sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı istatistik analizi sonuçları			
Cinsiyet	N	%	$\bar{X}_{yaş}$
Kadın	213	52,3	
Erkek	194	47,7	21,25±2,41
Toplam	407	100,0	

Tablo 1'deki tanımlayıcı istatistik sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerin %52,3'ünün (n=213) kadın; %47,7'sinin ise (n=194) erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının 21,25±2,41 aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilere ilişkin bazı demografik özellikleri saptamak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümünü oluşturan bilgi formunun içerisinde üniversite öğrencilerinin yaş, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm ve sınıf düzeyini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Rekreasyonel Liderlik Davranışı Ölçeği

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan “Rekreasyonel Liderlik Davranışı” düzeyini belirlemek için Durhan ve arkadaşları (2022) tarafından geliştirilen “Rekreasyonel Liderlik Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, 2 alt boyuttan meydana gelmekte ve her alt boyutta 15 ifade bulunmaktadır. Alt boyutları “demokratik davranış (8 madde)” ve “otokratik davranış (7 madde)” olarak isimlendirilmiştir. 5’li likert tipinden oluşan ölçme aracı ters puanlanan madde yer almamaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 15, en yüksek puan ise 75’tir. Ayrıca ölçme aracı toplam puan üzerinden de işlem görmektedir. Ölçme aracının güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı; demokratik davranış için ,78, otokratik davranış için ,64’, ölçeğin geneli için ise ,60 olarak hesaplanmıştır (Ayyıldız-Durhan ve ark., 2022). Söz konusu araştırmada ölçme aracı toplam puan üzerinden hesaplanmıştır.

Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Araştırmanın bağımsız değişkeni olan “Öz denetim ve deneyime açıklık” düzeyini belirlemek için “Beş Faktör Kişilik Ölçeği” tercih edilmiştir. “Beş Faktör Kişilik Ölçeği” John ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilmiş olup, Evinç (2004) tarafından ise Türkçe uyarlaması yapılmıştır. 44 madden oluşan ölçme aracı 5’li likert tipindedir. Ölçek, kişiliğin beş büyük özelliği olan: Dışa dönüklük, yumuşak başlılık, öz denetim, nevroitiklik ve deneyime açıklık boyutlarından oluşmaktadır (Evinç, 2004). Söz konusu araştırmada öz denetim ve deneyime açıklık alt boyutları kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanabilmesi amacıyla, devlet üniversitesinin etik kurulundan E-26428519-050.99-92577 yazılı onay alınmıştır. Bu onay alındıktan sonra, demografik bilgi formu ve ölçek soruları çoğaltılarak araştırma formu hazır hale getirilmiştir. Araştırmacı, verileri toplamak için üniversitede öğrenim gören öğrencilerin ders programlarını incelemiş ve derslerin aksamaması hususunu göz önünde bulundurarak verilerin toplanmasına gayret edilmiştir. İlgili bölüm başkanlıkları ve öğretim üyelerinden izin alınarak sınıf ortamında katılımcılardan verilerin toplanması sağlanmıştır. Verilerin toplanmasında yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması sürecinde gönüllülük esası ilkelerine uygun hareket edilmiş ve anket formunun cevaplanması ortalama 4-7 dakika arasında sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analizinde SPSS 24.0 paket programından yararlanılmıştır. Elde edilen demografik verilerin analizi için betimleyici istatistikler kullanılmıştır. Ayrıca toplanan verilerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Söz konusu değerlerin -2 ile +2 aralığında olduğu, dolayısıyla verilerin normal dağılım aralığında olduğu kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2019). Bu sebeple verilerin analizi sürecinden parametrik testlerden yararlanılmıştır. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkinin tespit edilebilmesi için Pearson korelasyon analizi, bağımsız değişkenin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisinin incelenebilmesi için ise Regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak benimsenmiştir.

Tablo 2. Ölçme araçlarına ilişkin sonuçlar

Faktörler	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach α	$\bar{X} \pm SS$
Rekreasyonel Liderlik Davranışı	-1,066	1,713	,734	55,53 \pm 9,75
Öz Denetim	,082	-,508	,836	3,71 \pm ,62
Deneyime Açıklık	-,890	1,784	,702	3,79 \pm ,59

Tablo 2’de ölçme araçlarına ait çarpıklık, basıklık, güvenirlik, ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir. Sonuçlar, ölçme araçlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin ‘-2/+2’ aralığında değiştiğini göstermektedir (George ve Mallery, 2019, ss. 114-115). Ayrıca, ölçme araçlarına ilişkin Cronbach Alfa katsayılarının Karagöz’e (2017) göre oldukça güvenilir olduğu söylenebilir (s. 26). Faktörlere ait puan ortalamalarına bakıldığında, rekreasyonel liderlik puan ortalamasının 55,53 \pm 9,75; öz denetim puan ortalamasının 3,71 \pm 0,62 ve deneyime açıklığın puan ortalamasının 3,79 \pm 0,59 olduğu tespit edilmiştir.

BULGULAR

Aşağıda görüldüğü üzere Tablo 3’te rekreasyonel liderlik davranışı ile öz denetim ve deneyime açıklık kişilik boyutları arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların rekreasyonel liderlikleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki sonuçları

	Öz Denetim	Deneyime Açıklık
Rekreasyonel Liderlik Davranışı	r = ,310	,185
	p = ,000**	,000**

Tablo 3’teki “*Pearson korelasyon*” analizi sonucu incelendiğinde, katılımcıların rekreasyonel liderlik davranışları ile öz denetim ($r=,310$; $p=000$) arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki görülürken, deneyime açıklık boyutuyla ($r=,185$; $p=000$) ise pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Rekreasyonel liderliğin yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Model	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	33,323	3,475	---	9,589	,000
Öz Denetim	1,290	,798	,082	1,616	,107
Deneyime Açıklık	4,595	,832	,280	5,522	,000*

Bağımlı değişken= Rekreasyonel Liderlik; $R=,32$; $R^2_{adj}=,10$; $F_{(2,404)}=2,901$; $p=,000$; Yöntem: Enter

* $p<0.001$

Tablo 4’te öz denetim ve deneyime açıklık boyutunun rekreasyonel liderlik davranışını etkilemesine ilişkin yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucu yer almaktadır. Araştırma

kapsamında kurulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t değeri incelendiğinde ise deneyime açıklığın ($\beta=,280$; $t=5,522$; $p=,000$) rekreasyonel liderlik üzerinde pozitif yönde anlamlı yordayıcı güce sahip olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin rekreasyonel liderlik davranışı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bölümde, araştırma sonuçları, konu ile ilgili benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır. Bu yaklaşım, elde edilen bulguların daha kapsamlı bir perspektifle değerlendirilmesine olanak tanımakta ve mevcut literatürdeki yerini belirlemekte önemli bir rol oynamaktadır.

Literatür incelendiğinde, kişilik özelliklerinin bireylerin rekreatif etkinlik tercihlerinde belirleyici bir etken olduğu görülmektedir (Kovacs, 2007; Soybalı, Kabakulak ve Başar, 2020; Yazıcı ve ark., 2023). Bu durum, bireylerin kişilik özelliklerine göre rekreasyonel faaliyetlere katılım biçimlerinin değiştiğini göstermektedir. Dolayısıyla, kişilik özelliklerinin rekreasyonel faaliyetlerdeki deneyim, grup içi dinamikler ve rekreasyonel liderlik davranışları ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Araştırmamızın bulgularına göre, kişilik boyutlarından öz denetim ve deneyime açıklık boyutu ile rekreasyonel liderlik davranışı boyutu arasında pozitif bir ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, önceki çalışmalarda liderlik ve kişilik özellikleri arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır (Arıbaş ve Oğuzhan, 2023; Colbert ve ark., 2012; Dayıcan ve Demiray, 2021; Hu ve Judge, 2017; Judge ve ark., 2002; Özbağ, 2016). Ancak etkisel analizlerde öz denetimin rekreasyonel liderlik davranışını anlamlı bir şekilde yordamadığı, buna karşılık deneyime açıklık boyutunun rekreasyonel liderlik üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etki gösterdiği belirlenmiştir. Arıbaş ve Oğuzhan (2023) tarafından yapılan çalışmada benzer bir bulguyla, beş faktör kişilik modelindeki deneyime açıklık boyutunun genç liderlerin liderlik düzeyleri üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu, öz disiplin/sorumluluk boyutunun ise anlamlı bir etki göstermediğini ifade etmişlerdir. Öz denetim, liderlikle güçlü bir korelasyon gösteren bir kişilik özelliği olarak öne çıkar. Başarı odaklı ve disiplinli yapıları sayesinde, sorumluluk sahibi bireylerin lider olarak öne çıkma olasılığı daha yüksektir. Araştırmamızda öz denetim, rekreasyonel liderlik davranışını doğrudan olumlu bir şekilde yordamamış olsa da literatürle uyumlu olarak, rekreasyonel liderlikle pozitif bir ilişki içinde bulunmuştur. Bu bulgu, rekreasyonel liderliğin öz denetim kişilik faktörüyle ilişkili olduğunu ifade etmektedir (Judge ve ark., 2002). Jonhson ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan çalışmada da öz denetim ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin liderlik davranışı ile pozitif korelasyon içerisinde olduğunu raporlamaktadır. Öz denetimin rekreasyonel liderlik davranışını anlamlı bir şekilde yordamaması, bu kişilik özelliğinin daha çok bireysel kontrol ve disiplinle ilgili olmasından kaynaklanabilir. Rekreasyonel liderlik davranışı, sosyal etkileşim ve grup dinamiklerini yönetme becerilerini de içerir, bu nedenle öz denetimi yüksek bireyler, grup içinde ilham verme veya esneklik gösterme konusunda sınırlı kalabilir. Öte yandan, deneyime açıklık, yenilikçi ve yaratıcı çözümler geliştirebilme kapasitesini artırarak liderlerin grup içinde etkili bir iletişim ve motivasyon sağlamalarına yardımcı olur. Bu nedenle, deneyime açıklık, rekreasyonel liderlik üzerinde pozitif bir etki gösterirken, öz denetim bu etkileşimi desteklemede daha az etkili olabilir. Nihai olarak literatürde yer alan araştırmaların sonuçları araştırmamızın bulguları ile örtüşür niteliktedir (Hassan ve ark., 2016).

Rekreasyon etkinliklerinin planlama, uygulama, koordinasyon ve kontrol aşamalarında liderler demokratik, otokratik veya liberal davranışlar gösterebilirler (Durhan ve ark., 2022). Kişilik özelliklerinin bu liderlik davranışlarını etkileme potansiyeli taşıdığı literatürde belirtilmektedir (Hu ve Judge, 2017; Judge ve ark., 2002). Ancak, araştırmamızda öz denetim boyutunun rekreasyonel liderlik davranışını yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öz denetim kişiliği yüksek bireyler genellikle titiz, bireysel çaba odaklı ve kişisel gelişimlerine odaklanırken, rekreasyonel liderlik davranışları daha çok grup içi etkileşim, paylaşım ve birliktelik üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda, öz denetim boyutunun rekreasyonel liderlik davranışını doğrudan etkilememesi literatürle de örtüşmektedir. Bu duruma ek olarak kişilik özelliklerinin rekreasyonel liderlik davranışı ile ilişkisini inceleyen çalışmaların sınırlılığı, araştırma bulgularının tartışılmasını zorlaştırmakta ve bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır (Hassan ve ark., 2016). Bununla birlikte, korelasyon analizinde rekreasyonel liderlik davranışı ile öz denetim arasında pozitif bir ilişki bulunması, öz denetimin dolaylı olarak bazı liderlik özelliklerine katkı sunabileceğini göstermektedir. Öz denetim kişilik özelliği ile rekreasyonel liderlik davranışı arasındaki pozitif korelasyon, iki özellik arasında doğrudan bir etki olmasa bile dolaylı bir ilişki olabileceğini göstermektedir. Öz denetim, bireylerin kendi davranışlarını kontrol etme ve düzenleme becerisini içerir. Bu durum, rekreasyonel liderlik sürecinde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim öz denetimi yüksek bireyler, grup dinamiklerini yönetme ve zorlayıcı durumlarla başa çıkma yeteneğine sahip olabilirler. Ancak öz denetim tek başına liderlik davranışlarını etkilemeyebilir. Bilindiği üzere liderlik, aynı zamanda sosyal etkileşim, esneklik ve grup üyeleriyle kurulan iletişim gibi başka faktörlere de bağlıdır. Bu nedenle, öz denetim, liderlik özelliklerine dolaylı olarak katkıda bulunabilirken, doğrudan bir etki oluşturmaması, liderliğin çok boyutlu yapısını ortaya koyar niteliktedir (Kesimli, 2013).

Deneyime açık kişiler meraklı, sorgulayıcı, sıra dışı fikirlere sahip, maceraya açık ve özgür ruhlu bireyler olarak tanımlanır. Rekreasyonel liderlik, genellikle yeniliklere ve gelişime açık, grup dinamiklerine uyum sağlayan liderler tarafından yürütülür (Gammonley ve Luken, 2001). Bu tanım çerçevesinde, deneyime açıklık boyutunun rekreasyonel liderlik davranışı ile pozitif bir ilişkide olması tutarlı bir durumdur (Colbert ve ark., 2012; Judge ve ark., 2002). Araştırma bulgularına göre deneyime açıklığın rekreasyonel liderlik davranışını olumlu olarak etkilemektedir. Deneyime açıklık düzeyi yüksek bireyler, yeni deneyimlere, alışılmadık dışı fikirlere ve yaklaşımlara açık olma eğilimindedir. Yapılan araştırmalar, deneyime açıklığın dönüşümcü liderlik, hizmetkar liderlik, özgün liderlik ve karizmatik liderlik gibi farklı liderlik tipleriyle pozitif ilişkilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Bono ve Judge, 2004; Do ve Minbashian, 2020; Lin ve ark., 2021). Judge (2000) tarafından yapılan araştırmada deneyime açıklığın dönüşümlü liderlik ile pozitif bir ilişki içerisinde olduğunu tespit etmiştir. Deneyime açıklığın liderlik ile pozitif bir korelasyon içerisinde olması sonucu literatürdeki çalışmalar tarafından da desteklenir niteliktedir (Özbağ, 2016). Rekreasyonel liderlik sürecinde liderlik becerisi arttıkça bireyin ekip uyumu, sıra dışı düşünce yeteneği ve macera arayışı da artmaktadır (Shooter ve ark., 2010). Bu bağlamda, deneyime açık bireylerin rekreasyonel aktivitelerindeki duygu, deneyim ve davranışları, rekreasyonel liderlik davranışlarıyla olumlu bir ilişki göstermektedir. Bu nedenle, deneyime açıklığın rekreasyonel liderlik davranışları üzerinde etkili bir faktör olduğu söylenebilir. Literatürde deneyime açıklığın liderlik özellikleri ile pozitif ilişki gösterdiğine dair araştırmalar bulunsa da (Jonhson ve ark., 2004; Judge, 2000; Özbağ, 2016), konuyu rekreasyonel liderlik davranışı bağlamında inceleyen çalışmaların yetersizliği dikkat çekmektedir (Hassan ve ark., 2016). Bu nedenle, günümüzde oldukça popüler hale gelen rekreasyon aktivitelerindeki liderlik davranışlarının optimum şekilde gelişmesi ve bu bağlamda kişilik özellikleri ile rekreasyonel liderlik arasındaki ilişkinin akademik çalışmalarla ortaya konulması, liderlik ve kişilik araştırmalarına rekreasyonel açıdan önemli bir teorik katkı

sağlayacaktır. Ek olarak deneyime açık bireylerin rekreasyon aktivitelerinde de farklı deneyimlere ve yaklaşımlara yatkın olması, rekreasyonel liderlik davranışını olumlu yönde etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, Beş Faktör Kişilik Kuramı'na rekreasyonel liderlik açısından yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. Literatürde kişilik tiplerinin liderlik tipleri ve davranış teorileri bağlamında incelendiği çalışmalar bulunmakla birlikte, bu konuya rekreasyonel liderlik perspektifinden odaklanan araştırmaların sınırlı olması dikkat çekicidir. Araştırmamızın bulguları, literatürdeki mevcut çalışmaları destekler niteliktedir (Do & Minbashian, 2020; Judge ve ark., 2002).

Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinde rekreasyonel liderlik davranışı ile öz denetim ve deneyime açıklık kişilik özellikleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Deneyime açıklık boyutunun rekreasyonel liderlik davranışlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına pratik ve teorik çıkarımlar bağlamında bakıldığında araştırmanın bulguları, rekreasyonel liderlerin seçimi ve eğitimi açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır. Rekreasyonel liderlik pozisyonları için kişilik özelliklerine göre bir değerlendirme yapılması, liderlerin etkinliklerde grup dinamiklerine daha iyi uyum sağlamalarını ve başarılı liderlik deneyimleri oluşturmalarını destekleyebilir. Özellikle deneyime açık bireylerin bu pozisyonlara yönlendirilmesi, yenilikçi ve uyumlu bir liderlik yaklaşımı geliştirmede etkili olabilir. Araştırmamız, beş faktör kişilik özelliklerinden deneyime açıklık ve öz denetim boyutlarının rekreasyonel liderlik davranışları üzerindeki etkisini inceleyerek bu alandaki literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Deneyime açıklığın liderlik davranışları üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olması, rekreasyon alanındaki liderlik teorilerinin geliştirilmesine yönelik önemli bir bulgudur. Ayrıca, öz denetim boyutunun liderlik davranışlarını açıklamada anlamlı bir etki göstermemesi, rekreasyonel liderlik davranışlarının açıklanmasında grup odaklı ve sosyal dinamiklerin daha belirleyici olabileceğini işaret etmektedir. Bu bulgular, liderlik ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi daha derinlemesine anlamak ve rekreasyonel liderlik davranışına dair literatürü genişletmek amacıyla gelecekteki araştırmalar için önemli bir temel sunmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Her çalışmada olduğu gibi bu araştırmanın da çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, araştırmada kullanılan örneklem, yalnızca bir devlet üniversitesinin lisans programlarına kayıtlı 407 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Bu durum, sonuçların genellenmesini etkileyebilir. Farklı üniversitelerde veya farklı eğitim düzeylerinde (örneğin, yüksek lisans veya doktora programları) gerçekleştirilecek çalışmalar, daha geniş ve genelleştirilebilir sonuçlar elde edilmesine katkıda bulunabilir. Örneklem yöntemi olarak kolayda örnekleme tercih edilmiştir, bu da katılımcıların seçiminde rastgelelik sağlanmadığı anlamına gelir. Bu durum, örneklemin evreni temsiliyetini sınırlayabilir ve araştırma sonuçlarının daha geniş bir popülasyona genellenmesini zorlaştırabilir. Ayrıca, katılımcıların üniversite öğrencileri olduğu göz önüne alındığında daha yaşlı bireylerin kişilik özellikleri ve liderlik davranışlarıyla ilgili olası farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Veri toplama aracı olarak kullanılan kişisel bilgi formu, yalnızca yaş, cinsiyet, bölüm ve sınıf bilgilerini içermektedir. Bu, katılımcıların sosyo-ekonomik durumları, eğitim geçmişleri, rekreasyonel faaliyet tercihi gibi diğer demografik faktörler hakkında bilgi sunmamaktadır. Dolayısıyla, bu faktörlerin rekreasyonel liderlik davranışı üzerindeki etkileri araştırma kapsamının dışında kalmıştır. Bu çalışmada, deneyime açıklık ve öz denetim kişilik özelliklerinin liderlik davranışı ile ilişkileri incelenmiştir. Ancak, yalnızca bu iki kişilik boyutuna odaklanmak, beş faktör kişilik özelliklerinin tamamının liderlik davranışını açıklamadaki rolünü değerlendirmek için yetersiz kalabilir. Son olarak bu araştırmada nicel araştırma yöntemleri benimsenmiştir, araştırma sonuçlarının

genellenebilirliğini artırmak amacıyla nitel ve karma araştırmalarla kişilik özellikleri ve rekreasyon liderliği arasındaki ilişkiyi derinlemesine inceleyen araştırmaların yapılması literatüre ciddi anlamda katkı sağlayabilir.

Teorik Katkılar

- Bu araştırma, rekreasyon liderliği ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyerek mevcut literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Özellikle, beş faktör kişilik modelindeki öz denetim ve deneyime açıklık boyutlarının rekreasyonel liderlik davranışları üzerindeki etkilerini ortaya koyması, bu alandaki teorik anlayışın derinleşmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, rekreasyonel liderlik davranışlarının kişilik özellikleri çerçevesinde değerlendirilmesi, liderlik davranışlarının daha kapsamlı bir Şekilde anlaşılmasına ve alandaki teorik bilgiye yeni bakış açıları kazandırılmasına katkı sunmaktadır.
- Gelecekte yapılacak çalışmalarda, rekreasyonel liderliğin diğer kişilik boyutları ile ilişkisi incelenerek, teorik ereve daha da genişletilebilir.

Pratik Katkılar

- Üniversite ğrencilerinin kişilik özellikleri ve rekreasyonel liderlik davranışı düzeylerini artırmak amacıyla çeşitli eğitim programları ve liderlik gelişim atölyeleri düzenlenebilir. Bu tür uygulamalar, öğrencilerin liderlik becerilerini geliştirebilir ve rekreasyonel etkinliklerin daha etkin bir Şekilde yönetilmesine katkıda bulunabilir.
- Üniversite bünyesinde düzenlenen rekreasyonel etkinliklerde liderlik pozisyonlarına seçilen öğrencilerin kişilik özellikleri göz önünde bulundurulurken, rekreasyon aktivite sürecinin daha verimli bir Şekilde yönetilmesi sağlanabilir.

Gelecekte Yapılacak Araştırmalara Yönelik neriler

- Bu araştırmada 5 kişilik boyuttan öz denetim ve deneyime açıklık boyutuna odaklanılmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda rekreasyonel liderliğin diğer kişilik boyutları ile ilişkisi incelenebilir.
- Rekreasyonel liderlik davranışını etkileyen çeşitli aracı ve düzenleyici değişkenler araştırılabilir.
- Bu alışma niversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Gelecek araştırmalarda farklı örneklem gruplarının incelenmesi ve rekreasyonel liderlik davranışı ile kişilik boyutları arasındaki ilişkinin nitel veya karma araştırma yöntemleri ile desteklenmesi önerilmektedir.
- Rekreasyon aktivitelerinin spor, kültür, sanat veya turizm gibi çeşitli alanlarda yer aldığı göz önüne alındığında, bu aktiviteler özelinde rekreasyonel liderlik davranışının incelenmesi ve farklı aktivitelerdeki liderlik davranışını etkileyen faktörlerin araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart ve Winston.

Arıbaş, A. N., & Oğuzhan, Y. S. (2023). Beş faktör kişilik özelliklerinin gençlik liderliğine etkisi: Üniversite ğrencileri üzerine bir alışma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(4), 1420-1437. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1088501>

Arıkan, Y. (2002). Polis akademisi ğrencilerinin boş zaman faaliyetleri üzerine bir araştırma, *Polis Bilimleri Dergisi*, 4(1), 157-170.

Bacanlı, H., İlhan, T., & Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik leğinin geliştirilmesi: Sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.

- Başarangel, I., & Akyıldız Munusturlar, M. (2018). Assessment of type a and type B personality according to typologies of recreational leader in the tourism industry. R. Efe (Ed.), *Social Sciences Researches in the Globalizing World* içinde (s. 668-678).
- Baudrillard, J. (2020). Tüketim toplumu. (N.. Tatal ve F. Keskin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bono, J. E., & Judge, T. A. (2004). Personality and Transformational and Transactional Leadership: A Meta-Analysis. *Journal of Applied Psychology*, 89(5), 901–910. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.89.5.901>
- Cervone, D., & Pervin, L. A. (2016). *Kişilik psikolojisi- kuram ve araştırma*. (Çev. Ed. Baloğlu, M.) (12. Basımdan çeviri). Nobel Yayıncılık.
- Chamorro-Premuzic, T. (2014). *Kişilik ve bireysel farklılıklar*. (Çev. Bıçakçı, B.). Ticaret Üniversitesi Yayınları.
- Chauvin, B., Hermand, D., & Mullet, E. (2007). Risk Perception and Personality Facets. *Risk Analysis*, 1, 171-185. <https://10.0.4.87/j.1539-6924.2006.00867.x>
- Colbert, A. E., Judge, T. A., Choi, D., & Wang, G. (2012). Assessing the trait theory of leadership using self and observer ratings of personality: The mediating role of contributions to group success. *The leadership quarterly*, 23(4), 670-685. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2012.03.004>
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and individual differences*, 13(6), 653-665. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-I](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-I)
- Dayıcan, Y., & Demiray, E. (2021). Türkiye masa tenisi liglerinde oynayan sporcuların liderlik yönelimleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 257-268.
- Digman, J. M. (1990). Personality structure: emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417-440. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.41.020190.002221>
- Do, M. H., & Minbashian, A. (2020). Higher-order personality factors and leadership outcomes: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 163, Article 110058. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110058>
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Duman, S. (2022). Serbest zaman olgusunun kuşaklara göre değişimi. E. A. Uluç (Ed.), *Sporla güncel yaklaşımlar içinde*. (s. 33-52). Gazi Kitabevi.
- Durhan, T. A., Kayhalak, F., Kurtipek, S., & Yenel, F. (2022). Rekreasyonel liderlik davranışı ölçeğinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 27(2), 127-142.
- Evinç, G. Ş. (2004). Maternal personality characteristics, affective state, and psychopathology in relation to children's attention deficit and hyperactivity disorder and comorbid symptoms [Unpublished master thesis]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Fraenkel, Jack R., & Wallen, Norman E. (2009). *How to design and evaluate research in education*. (Seventh ed.). McGraw-Hill.
- Gammonley, D., & Luken, K. (2001). Peer education and advocacy through recreation and leadership. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 25(2), 170-178. <https://doi.org/10.1037/h0095028>
- Garcia, M., Duncan, P., Carmody-Bubb, M., & Ree, M. J. (2014). You have what? Personality! Traits that predict leadership styles for elementary principals. *Psychology*, 5(3), 204–212. <https://doi.org/10.4236/psych.2014.53031>
- Gedik, Y. (2020). Dönüşümsel ve işlemsel liderlik. *Uluslararası liderlik çalışmaları dergisi: kuram ve uygulama*, 3(2), 19-34.
- George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. (Sixteenth edition., pp. 115-115). Routledge.

Gunthert, K. C., Cohen, L. H., & Armeli, S. (1999). The role of neuroticism in daily stress and coping. *Journal of personality and social psychology*, 77(5), 1087.

Hassan, H., Asad, S., & Hoshino, Y. (2016). Determinants of leadership style in big five personality dimensions. *Universal Journal of Management*, 4(4), 161-179. <https://doi.org/10.13189/ujm.2016.040402>

Hu, J., & Judge, T. A. (2017). Leader–team complementarity: Exploring the interactive effects of leader personality traits and team power distance values on team processes and performance. *Journal of Applied Psychology*, 102(6), 935. <https://doi.org/10.1037/apl0000203>

İrhan, G. (2023). Rekreasyon bölümü öğrencilerinin rekreatif liderlik davranışlarının incelenmesi: Sakarya Örneği. *Egzersiz ve Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 89-98.

John, O. P., Donahue, E. M., & Kentle, R. L. (1991). The big five inventory: Versions 4a and 54, Institute of Personality and Social Research. University of California, Berkeley, CA.

Johnson, A. M., Vernon, P. A., Harris, J. A., & Jang, K. L. (2004). A behavior genetic investigation of the relationship between leadership and personality. *Twin Research and Human Genetics*, 7(1), 27-32. <https://doi.org/10.1375/twin.7.1.27>

Judge, T. A., & Bono, J. E. (2000). Five-factor model of personality and transformational leadership. *Journal of applied psychology*, 85(5), 751. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.85.5.751>

Judge, T.A., Bono, J.E., Ilies, R. and Gerhardt, M.W. (2002) Personality and leadership: A qualitative and quantitative review. *Journal of Applied Psychology*, 87, 765-780. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.4.765>

Judge, T. A., Bono, J. E., Ilies, R., & Gerhardt, M. W. (2002). Personality and leadership: a qualitative and quantitative review. *Journal of applied psychology*, 87(4), 765. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.4.765>

Kabakulak, A., & Pelit, E. (2022). Turist rehberlerinin kişilik özelliklerinin liderlik davranışlarına etkisi. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 5(1), 46-66. <https://doi.org/10.34090/tured.1130134>

Karagöz, Y. (2017). *SPSS ve AMOS uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği* (1. Baskı, s.26). Nobel Kitabevi.

Karaküçük, S., & Yetim A., (1996). Rekreasyon etkinliklerinde liderlik ve fonksiyonları. *Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 64-76.

Karaküçük, S., Yenel, İ. F., & Akgül, B. M. (2017). Rekreasyon liderliği. S. Karaküçük, S. Kaya & B. B. Akgül (Editörler), *Rekreasyon bilimi 2 içinde*. (s. 167-229). Gazi Kitabevi.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.

Kattan, M., & Fox, T. L. (2014). A study of personality and leadership styles among members of a rock band. *Journal of Organizational Culture, Communications and Conflict*, 18(2), 105.

Kesimli, İ. (2013). Liderlik davranış türleri uyarılma çalışması. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-10.

Koçel, T. (2001). *İşletme yöneticiliği*. (8. Baskı). Beta Yayınevi.

Kovacs, A. (2007). *The leisure personality: Relationships between personality, leisure satisfaction, and life satisfaction* [Unpublished doctoral dissertation]. Indiana University.

Kozak, M. A., & Yüncü, D. (2009). Rekreasyonel liderlik ve grup dinamikleri. N. Kozak (Ed.), Prof. Dr. Fermani Maviş Anı Kitabı. s. 45-80. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Köroğlu, E., & Bayraktar, S. (2011). *Kişilik bozuklukları*. HYB Basım Yayın.

- Lin, X., Luan, Y., & Zhao, G. (2021). Personality influences on ethical, servant, and authentic leadership: A meta-analysis. *Journal of Psychology in Africa*, 31(6), 588–594. <https://doi.org/10.1080/14330237.2021.2001944>
- Lucas, R. E., Diener, E., Grob, A., Suh, E. M., & Shao, L. (2000). Cross-cultural evidence for the fundamental features of extraversion. *Journal of personality and social psychology*, 79(3), 452. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.79.3.452>
- Malhotra, N. K. (2004). *Marketing research an applied orientation*. (4. Edition), Pearson Prentice Hall.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81.
- McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the Five-Factor Model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2), 175-215. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00970.x>
- McCrae, R. R., & Terracciano, A. (2005). Universal features of personality traits from the observer's perspective: Data from 50 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(3), 547-561.
- McLean, D. D., Hurd, A. R., & Rogers, N. B. (2008). *Kraus' recreation and leisure in modern society*. (8th ed.). Jones & Bartlett.
- Organ, D. W. (1996). Leadership: The great man theory revisited. *Business horizons*, 39(3), 1-4. [https://doi.org/10.1016/S0007-6813\(96\)90001-4](https://doi.org/10.1016/S0007-6813(96)90001-4)
- Önen, S. M., & Kanayran, H. G. (2015). Liderlik ve motivasyon: kuramsal bir değerlendirme. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 43-64.
- Özbağ, G. K. (2016). The role of personality in leadership: Five factor personality traits and ethical leadership. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, 235-242.
- Shooter, W., Sibthorp, J., & Gookin, J. (2010). The importance of trust in outdoor education: Exploring the relationship between trust in outdoor leaders and developmental outcomes. *Research in Outdoor Education*, 10(1), 48-56.
- Smith, M. L., Hamplová, D., Kelley, J., & Evans, M. D. R. (2021). Concise survey measures for the Big Five personality traits. *Research in Social Stratification and Mobility*, 73(1), 100595. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2021.100595>
- Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerinin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Soybalı, H. H., Kabakulak, A., & Başar, B. (2020). Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin rekreasyon faaliyetlerine katılım düzeyi üzerindeki etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(2), 107-134. <https://doi.org/10.31771/jrtr.2020.57>
- Şahin, H. M., & Taşkıran, B. (2020). Rekreasyon eğitimi alan bireylerin liderlik becerileri ile otorite tercihlerinin incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 336-346.
- Tan, W. K., Hsiao, Y. J., Tseng, S. F., & Chan, C. L. (2018). Smartphone application personality and its relationship to personalities of smartphone users and social capital accrued through use of smartphone social applications. *Telematics and Informatics*, 35(1), 255-266. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2017.11.007>
- Taymur, İ., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177. <https://doi.org/10.5455/cap.20120410>
- Uluç, E. A., Duman, S., & Acar, H. (2020). Üniversitede okuyan uluslararası öğrencilerin serbest zaman doyum düzeylerinin yaşam doyumuna olan etkisinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 407-419. <https://doi.org/10.38021/asbid.840550>

Yazıcı, N. A., Maçça, E., Kalkavan, A., & Işık, U. (2023). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri açısından tercih ettikleri rekreatif etkinliklerin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 7(1), 45-55. <https://doi.org/10.55238/seder.1230417>

Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.

Yeşil, A. (2016). Liderlik ve motivasyon teorilerine yönelik kavramsal bir inceleme. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 158-180.